

Oorlogsherinneringen van een Bussumse De boer op voor voedsel

Met de fiets – op tuinslangen, wat zwaar fietsen is – en waarbij kou en honger de boventoon vormden, verlieten moeder en ik – haar achttienjarige dochter – Bussum.

We zouden beginnen aan een lange, lange tocht teneinde voedsel te bemachtigen voor de achterblijvers.

Weldra waren wij niet de enigen meer op de weg en vormden een klein onderdeel van de lange stoet vrouwen en kinderen in een koude, hongerige periode, de „hongerwinter” genoemd.

Omdat moeder en ik met zo goed als lege magen vertrokken waren, speelde de honger ons al snel parten.

Het was, dacht ik, in Nunspeet dat wij van de fiets stapten „Zie je daar dat grote bord” zei moeder, „laat ons die kant uit fietsen”.

Wij stopten bij het bord waarop vermeld stond „Ortskommandantur”. In-tussen vertelde moeder haar plan: „Als jij nu eens naar die Duitser gaat bij het wachthuisje en hem vertelt dat wij honger hebben; wie weet krijgen wij wat”.

Gespannen liep ik met de fiets aan de hand op de Duitser toe. Nu nog hoor ik mijzelf zeggen „Wir haben Hunger und nichts zu essen”.

De Duitser gebaarde mijn moeder te blijven wachten en zei tegen mij, richting oprijlaan wijzend: „Fragen, dort fragen”.

Met lood in mijn schoenen liep ik met mijn fiets de oprijlaan op. Daar stond een Duitse soldaat die mij onderzoekend aankeek. Wéér herhaalde ik de woorden „Wir haben Hunger und nichts zu essen”.

Uit zijn gebaren begreep ik dat ik moest wachten. Hij ging naar binnen, weer een andere soldaat kwam naar mij toe en gaf mij een kuche. Een Duits brood, grijs van kleur en naar later bleek – zeer voedzaam.

Nadat ik hem bedankte liep ik snel terug waar mijn moeder ongerust wachtte. Na ook de wacht bedankt te hebben, stapten wij op de fiets, terug naar de grote weg om ons weer te men-gen onder de „boer-op-gangers”.

Het was belangrijk, eerst onderdak te zoeken, want om acht uur 's avonds was het verboden op straat te zijn. Dat vonden wij na vergeefse pogingen in Wa-penveld bij een vriendelijk echtpaar op

leeftijd. Nadat de man onze fietsen in de schuur zette, konden moeder en ik ons lekker warmen bij de kachel. Dat de maaltijd die avond smaakte, spreekt vanzelf. Na een flinke nachtrust en een goed ontbijt vertrokken wij de volgen-de dag verder naar het noorden. Dat was nodig, omdat het steeds moeilijker werd voedsel te krijgen.

Heel goed herinner ik mij nog dat wij verder onderdak vonden bij een fiet-senmaker in Hoogeveen. Het was echter wel zo dat moeder heel veel moest praten om het vertrouwen van de men-sen te winnen voordat onderdak ver-schaft werd.

Gelukkig in Hoogeveen lukte het ons weer. Ook hier werden wij uitgenodigd, aan de warme maaltijd deel te nemen.

Wat aten wij? Hutspot, hutspot met vléés, een vorstelijke maaltijd voor onze hongerige magen. Moeder geneerde zich verschrikkelijk, toen ik tegen de gast-vrouw zei: „Ik kan niet meer op, mag ik vanavond nog een beetje hutspot vragen?” Maar dat bleek niet meer no-dig, het eten was te zwaar voor mijn niet meer aan veel eten gewende maag. Ik werd ziek, maar tijd voor ziek worden was er niet bij. De volgende morgen moesten wij weer verder. Uiteindelijk kwamen wij terecht in Nieuw Am-sterdam en Erica. (Drenthe). Daar was voldoende voedsel te ruilen en te kopen en wij besloten in deze omgeving bij boeren aan te kloppen.

Ruilen en kopen

Nadat het moeder gelukt was rogge, roggebroden, spek en worsten te be-machtigen en sommige boerinnen ons nog boterhammen mee gaven voor de lange reis naar Bussum, bepaktten wij onze fietsen. Zelfs eieren namen wij mee naar huis...

In mijn rugzak zaten de worsten en eieren. Om de broekspijpen van de overall die ik droeg, knoopte moeder touwen, waarna het spek in de pijpen verstopt werd.

„Moet dat nou” sputterde ik tegen. Ik had niets te sputteren, alleen maar te doen wat moeder zei. (Later zou blijken hoe belangrijk haar besluit was).

De grote zak rogge werd met touwen op mijn bagagedrager gebonden, ter-wijl moeder de roggebroden e.d. onder haar hoede nam. De boterhammen

zouden onderweg goed van pas komen.

Om te voorkomen dat de rogge over-geplaatst zou moeten worden, verwis-selden wij regelmatig van fiets; het was allemaal al moeilijk genoeg. De problemen werden groter, toen de ba-gagedrager de zak rogge niet langer kon dragen.

Moeder legde de zak op het frame. Het gevolg was, dat wij moesten lopen. Maar daar waren wij niet de enigen in; de meesten die van de boer kwamen liepen met zwaar beladen fietsen.

De thuisreis

Toen wij tenslotte bij de zijweg van de IJsselbrug aankwamen, stonden veel mensen te wachten: een controle op voedsel door de landwacht en Duitse soldaten.

Moeder zag de angst op mijn gezicht toen ik zei „nou gaat het gebeuren, die mannen pakken alles af”. (Waarom weet ik niet, maar het was bekend dat moeder een groot vertrouwen had in de heilige Jozef) Het klonk dus niet vreemd in mijn oren toen moeder zei „wees maar niet bang, Jozef helpt ons ook hier”. Eindelijk... wij waren aan de beurt. De landwacht stelde direct vast dat wij te veel voedsel hadden. Wat deed moeder? Zij pakte haar trouwboekje en kon aantonen dat zij twaalf kinderen had. Hetgeen wij bij ons hadden was zeker niet teveel.

De landwacht wist klaarblijkelijk niet wat met ons te doen en gaf ons over aan twee Duitsers die aan de rechterkant van de weg stonden, bij een grote kar waar een paard voor gespannen stond.

Moeder zei mij in het Duits te vertel-len dat wij een groot gezin hadden en liet opnieuw haar trouwboekje zien. „Dort stehen” bevalen zij. Daar stonden wij, boven op in beslag genomen aardappelen, rogge en spek, enkele me-ters van de Duitsers af.

Moeder moet toen gedacht hebben dat dit dé kans was en fluisterde in mijn oor: „als ik een por in je rug geef loop je door zonder om te kijken”. Bibberend stond ik daar wanhopig wachtend op hetgeen zou gebeuren – ik durfde niet om te kijken. Moeder gaf mij een por, ik probeerde mijn zwaar beladen fiets in beweging te krijgen. Zou moeder mij ook volgen? Vlak voor het paard viel mijn fiets. Huilend zette ik de fiets rechtop. „Doorlopen, doorlopen” zei moeder. Goddank, de twee Duitsers hadden ons oogluikend (?) doorgelaten.

Gooi

Door het lange wachten was de avondklok reeds verstreken. Maar wij waren nog lang niet over de brug. In de verte stonden weer Duitsers. Zou het dan toch nog fout lopen...?

Toen wij hen wilden passeren, kon ik de fiets niet meer houden en lag de zak rogge op de grond. Twee Duitsers kwamen toelopen. „Nu pakken zij toch nog de rogge af” zei ik.

„Mein Fahrrad ist kaput” probeerde ik uit te leggen. En wat deden zij? Ze raaptten de zak op en plaatsten hem stevig op het frame. „Schnell laufen, viel zu spät”, ik hoor het hen nog zeggen.

Verder liepen wij tussen de vele mitrailleurmesten door. Het was al over tien dat wij in Wapenveld aankwamen bij het echtpaar dat ons onderdak beloofd had. Na een behaaglijke warmte en nadat wij nog wat gegeten en gedronken hadden gingen wij naar bed. Na bedankt te hebben voor zoveel gastvrijheid, namen wij de volgende morgen afscheid.

De gedachte aan thuis bleef ons bezighouden, maar zover was het nog lang niet. Nadat wij weer één waren met de mensen – maar nu met degenen die huiswaarts keerden – werd ik staande gehouden door mensen die mij een briefje meegaven voor het thuisfront. Of ik zo vriendelijk zou willen zijn de

achtergeblevenen te laten weten dat met hen alles goed was en waar zij zich op dat moment bevonden. Ik deed het maar al te graag.

De strakblauwe hemel en... een Tommy

„Ik hoor een Tommy, een Engels vliegtuig, dat zit niet goed” zo waarschuwde moeder. Tussen de enorme menigte op fietsen reed een vrachtwagen die even later het doelwit zou worden. „Zoek dekking kind, ik doe het ook, wij zien elkaar straks wel weer” riep moeder nog. Ik sprong van mijn fiets en viel in een „Deckungsloch”, pardoes op twee Duitsers. Wat zij dachten weet ik niet, wat ik dacht evenmin.

Rikketikketiketiek klonk het om ons heen. Doodsbang was ik. Wdár is moeder gonsde het door mijn hoofd. Toen de Tommy weer optrok en verdween waagde iedereen het weer te voorschijn te komen. Ik zocht moeder, zij lag aan de overkant van de weg. De man op de vrachtwagen was dood. Vreemd dat zoiets je zo lang bij blijft. „Kunt u eens op mijn rug kijken, het voelt zo nat aan” vroeg ik moeder. Al de eieren waren kapot. (Hoe kan men op een dergelijke tocht ook eieren vervoeren?)

De fietsen werden weer opgepakt en wij liepen verder. Ziek was ik toen wij in Nijkerk (was het wel Nijkerk?) bij een melkfabriek gratis melk kregen. De gedachte aan melk maakte mij nog zeker, ik had diarree. „Drink toch, thuis is

geen melk” troostte moeder, maar ik moest het niet. Ik wenste dat ik thuis was, had het koud en was doodmoe. Of moeder moe was?... zij heeft tijdens die barre tocht niet geklaagd. Verder liepen wij, Bussum kwam in zicht.

Het volgende ligt nog vers in mijn geheugen. Die laatste, laatste loodjes wogen zo verschrikkelijk zwaar, dat was toen wij Bussum naderden, de hoogte voor het viaduct. „Ik kan niet meer, ik ben zo ziek en doodmoe” verzuchtte ik. „Kom op kind, wij zijn er bijna, vanavond slaap je weer in je eigen bed, er wordt op ons gewacht” troostte moeder.

Eindelijk .... thuis

Allen zaten in spanning op ons te wachten, omdat wij niet wisten wanneer wij thuis zouden komen. Iedereen werd gekust en naast een traan was er ook weer een lach. Wat hadden moeder en Ina veel voedsel weten te bemachtigen. Letterlijk en figuurlijk viel een zware last van onze schouders.

Die avond sliep ik weer in mijn eigen bed, de volgende morgen bracht vader ons het ontbijt op bed: Surrogaatthee en roggebroom met vruchtenhagelslag... Wij mochten uitslapen en ik hoefde die dag geen rogge te malen in de koffiemolen.

INA DE BEER